

9. Сучасні психологічні та педагогічні методи викладання.

**МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У
НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТАХ НА ЗАНЯТТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ**

Зозуля І. Є.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри мовознавства

Вінницький національний технічний університет

м. Вінниця, Україна

Поздрань Ю. В.

кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри мовознавства

Вінницький національний технічний університет

Однією з найскладніших проблем під час навчання мови як іноземної є засвоєння наукової термінології. Саме тому в останні роки фаховій термінологічній лексиці надають великого значення, оскільки вона необхідна іноземним студентам насамперед для читання спеціальних текстів із метою отримання професійної інформації, для ведення професійно-орієнтованої бесіди з викладачами технічних дисциплін, під час написання повідомлень, анотацій, рефератів, курсових та дипломних робіт тощо.

Основна особливість науково-технічної літератури – її насиченість термінологічною лексикою, своєрідними лексичними конструкціями та аббревіатурами. І в цьому полягає основна складність для іноземних студентів. На заняттях української мови як іноземної викладачі намагаються використовувати автентичні неадаптовані тексти українськомовних наукових періодичних видань, українськомовну технічну літературу, ділову документацію тощо. Відібраний матеріал розподіляють на групи за тематичним

принципом. Наприклад, група текстів, що стосується галузі комп'ютерного програмування, банківської системи, менеджменту, радіомовлення й телебачення, конструкторсько-технологічна документація, інструкції щодо експлуатації радіотехнічної та телекомунікаційної апаратури тощо.

Отже, методика вивчення термінологічних одиниць іноземними студентами є ступеневою послідовністю роботи з цілісною тематичною групою текстів, у процесі якої здійснюється логічно зумовлений перехід від одного виду мовленнєвої діяльності до іншого, а саме читання стає процесом взаємодії читача з текстом. Уся робота з тематичними текстами складається з трьох етапів: передчитання (дотекстові завдання), читання (притекстові завдання та власне текст) і післячитання (післятекстові завдання).

Робота над фаховим текстом починається з подачі та фонетичного опрацювання термінів і термінологічних словосполучень як ізольовано, так і в реченнях під час виконання умовно-мовленнєвих вправ рецептивного й репродуктивного характеру. Такі вправи допомагають краще усвідомити правила утворення дериватів і способів конверсії слів, переосмислити використання загальноновживаних лексем, які в новій якості набувають термінологічного значення, і поступово здогадатися чи зрозуміти значення того чи іншого терміна або термінологічного словосполучення [4, с. 128].

Під час засвоєння термінологічної лексики виникає необхідність контекстуального розкриття значень термінів, адже термін набуває конкретного значення в контексті, який допомагає з'ясувати його значення, не вдаючись до перекладу. Під час семантизації термінів іноземні студенти стикаються з такими труднощами: багатозначність, відсутність перекладних відповідників, національна варіативність, поняттєва складність термінів [1, с. 88].

Викладачі української мови як іноземної Вінницького національного технічного університету постійно працюють над розробкою багатомовних перекладних словників, що містять лексику з різних фахових дисциплін, які вивчають іноземні студенти, починаючи з підготовчого відділення. Зараз іноземні студенти мають змогу користуватися словником термінів із математики,

фізики та хімії для іноземних громадян [5] та словником комп'ютерної термінології для студентів-іноземців [2]. Вважаємо, що вивчення фахової лексики збагачує термінологічний вокабуляр іноземних студентів і дає можливість будувати невідповідне висловлювання на професійну тему.

У процесі читання науково-технічних текстів особливу увагу приділяють дефініціям термінів, які часто є найскладнішими для розуміння. З'ясування значення термінів вимагає від іноземних студентів знання тієї галузі, до якої належить текст, а також змісту термінів іноземною мовою (українською) і знання відповідників рідною мовою. Саме тому під час читання та вивчення науково-технічної літератури важливе значення має взаємодія з контекстом, у якому виявляється значення слова [3]. Більшість дослідників визначають два етапи у процесі перекладу терміна: перший – це з'ясування значення терміна в контексті, другий – переклад значення рідною мовою. В основному викладачі української мови як іноземної використовують такі способи семантизації термінів: пояснення термінів засобами англійської мови, що є міжнародною, підбір термінологічних синонімів та переклад на рідну мову.

Сучасна комунікативна методика пропонує широке впровадження в навчальний процес активних нестандартних методів і форм роботи для кращого свідомого засвоєння матеріалу, зокрема індивідуальної, парної, групової і командної роботи. Для семантизації термінів із метою їхнього кращого запам'ятовування та подальшого застосування в актах комунікації пропонуємо іноземним студентам цілу низку ефективних методичних прийомів, а саме: **мозковий штурм та розминку** (комплексну діяльність, спрямовану на підвищення зацікавленості й створення мотиваційного середовища для іноземних студентів). Безумовно, викладач має передбачити лексичні та граматичні труднощі текстів й усунути їх шляхом аналізу й виділення термінів із певної теми, їхню семантизацію, конструювання речень, складання й запис стислих текстів тезисного характеру з цими термінами тощо.

У процесі читання фахових текстів пропонуємо також використовувати метод **читання зигзагом**, що передбачає поділ тексту на частини або

використання різних текстів за тією ж тематикою. Уривки тексту роздають студентам для читання з подальшим обговоренням із метою з'ясування змісту всього тексту або висловлювання різних точок зору щодо прочитаного.

Наприклад, розпочинаючи роботу над темою “Новітні комунікаційні технології”, викладач пропонує кожній групі іноземних студентів прочитати тематичні тексти, що охоплюють різні аспекти цієї проблематики – “Кодування інформації”, “Інформаційні системи”, “Етапи еволюції операційних систем”, “Покоління комп'ютерів” та інші. Далі кожен учасник певної групи надає інформацію щодо прочитаного іншим у новій змішаній групі з наступним обговоренням поставлених проблем.

На етапі післячитання фахових текстів для кращого засвоєння термінологічної лексики використовуємо **відповіді на запитання, правда/неправда, множинний вибір, заповнювання пропусків у реченнях, поєднання назв термінів із їхніми визначеннями** тощо. Запропоновані вправи належать до індивідуальної форми роботи над лексичним матеріалом, але доцільно використовувати форми парної і групової роботи, зокрема: **внутрішні (зовнішні) кола, обмін думками, парні інтерв'ю** та інші.

У процесі спілкування студенти навчаються вирішувати складні проблемні завдання на основі аналізу обставин і відповідної інформації, висловлювати альтернативні думки, приймати виважені рішення й робити висновки. Вирішення таких лінгвістичних і комунікативних завдань здійснюється на основі умінь і навичок використання лексико-граматичних конструкцій із термінами.

На нашу думку, на завершальному етапі післячитання найбільш ефективними видами роботи є **завдання проблемно-пошукового характеру**, спрямовані на обмін думками й вирішення проблем у процесі спілкування учасників навчальної ситуації та їх участі в різних дискусіях. Активна робота за методикою інтерактивного навчання з впровадженням **дискусії та рольової гри** створює умови для ефективного моделювання мовленнєвих ситуацій, що допомагає студентам автоматизувати вживання термінологічної лексики в конкретній ситуації спілкування.

Отже, текст за фахом – це, насамперед, засіб становлення та розвитку професійної, точніше мовнопрофесійної майстерності, адже вдало підібраний оригінальний текст виховує в іноземних студентів культуру термінологічного спілкування, розширює їхню професійно орієнтовану ерудицію, формує комунікативну спроможність, необхідну для професійного й ситуативного спілкування в усній та письмовій формах. Застосування на практиці інноваційних методологічних підходів дає можливість викладачам української мови як іноземної впроваджувати й удосконалювати нові методи роботи, підвищувати ефективність навчального процесу, допомогати студентам розкривати свій фаховий та мовленнєвий потенціал, а також підвищувати компетентність і професіоналізм.

Література:

1. Азарова Л. Є., Поздрань Ю. В., Сташкевич І. А. Словник комп'ютерної термінології для студентів-іноземців:словник. Вінниця, 2019. 53 с.
2. Зозуля І. Є., Стадній А. С. Вивчення технічних термінів на заняттях з української мови як іноземної. Всеукраїнська науково-практична конференція *«Михайло Стельмах у новітніх парадигмах наукового знання»* 25 – 26 травня 2017 року: Вінниця, 2017. С. 23 – 25.
3. Зозуля І. Є., Стадній А. С. Фахові терміни на уроках української мови як іноземної. *Збірник наукових праць. Серія : Педагогічні науки.* 2017. Випуск LXXVI. Том 1. С. 127 – 131.
4. Прадівляний М. Г., Рудницька Т. Г. Методика вивчення термінологічних одиниць в науково-технічних текстах. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання.* 2012. № 45. С. 86 – 90.
5. Словник термінів із математики, фізики та хімії для іноземних громадян – слухачів підготовчого відділення / Азарова Л. Є., Горчинська Л. В., Франчук Н. Л., Поздрань Ю. В.: Вінниця, 2017. 87 с.